

ג. ומפתח של תחיית המתים⁽⁴⁶⁾.

ועתה מבארת הגמרא מנין לנו שמפתחות אלו לא נמסרו ביד שליח.

מפתח של גשמים, מנין לנו שלא נמסר ביד שליח?

דכתיב: "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו". משמע שהקדוש ברוך הוא עצמו פותח את אוצר הגשמים, ואינו מוסר את מפתח הגשמים בידי שליח.

מפתח של חיה, מנין שלא נמסר ביד שליח?

דכתיב: "ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה" ב-ב אלהים ויפתח את רחמה⁽⁴⁷⁾. הרי שהקדוש ברוך הוא עצמו פותח.

מפתח של תחיית המתים, מנין שלא נמסר ביד שליח?

דכתיב: "וידעתם כי אני ה' כפתחי את קברותיכם". הרי שהקדוש ברוך הוא עצמו פותח את קברות ישראל, ומחיה אותם⁽⁴⁸⁾.

בסדר שונה.

47. הקשה המהרש"א, למה לא הביאה הגמרא את הפסוק המוזכר קודם לכן "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה"?

ותירץ, ששם הגמרא מביאה דווקא פסוקים שמילת ה' סמוכה לפתיחה, שאז משמע שהקדוש ברוך הוא בעצמו הוא הפותח. אבל באותו מקרא של לאה, יתכן לפרש שהקדוש ברוך הוא ראה שלא שנואה, וציוה על שליחו לפתוח את רחמה. ועיין שם מה שכתב עוד בזה. ובאמת לכאורה ענין זה תלוי במה שדנים המפרשים, האם המפתח שבידו של הקדוש ברוך הוא מפתח עקריות הוא, או מפתח מעוברות. כי אם הכוונה למפתח עקריות, אפשר לומר שלא לא היתה עקרה, ולא קשיא מידי.

וברד"ק [על הפסוק, בראשית כט לא] כתב: ויפתח את רחמה ורחל עקרה — ממה שכתב ויפתח, מלמד שהיתה לאה עקרה, וה' פתח רחמה, ורחל נשארה עקרה. וכן כתב בספורנו, שלכן היתה לאה שנואה, משום שיעקב הכיר בה סימני עקרה. ועיין עוד בבן יהוידע שהאריך בזה.

48. כי המשך המקרא הוא כך: "ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי" [יחזקאל לו ג].

לפתיחת הרחם בתחילת ההריון, או לפתיחת הרחם בשעת הלידה. כי לשון "חיה" משמע שהכוונה היא על שעת הלידה. ומצד שני, המקרא שהגמרא מביאה לראיה "וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה" משמע שהכוונה על תחילת ההריון.

ובאמת בגמרא במסכת נדה [טז ב] מצינו, שישנו מלאך הממונה על ההריון, ששמו "לילה". עיין שם.

ובשם היערת דבש מביאים, שהכוונה היא למפתח של עקריות, דהיינו לפתוח רחמה כדי שתתעבר, ולא של מעוברות — לפתוח רחמה שתוכל ללדת. כי מה שהוא בטבע הבריאה, אין צריך להיות על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, אלא על ידי שליח.

אמנם בזוהר הקדוש [מדרש הנעלם פרשת וירא] מצינו: תניא, אמר רבי שמעון: מפתח של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא היא. ובעוד שהיא יושבת על המשבר, הקדוש ברוך הוא מעיין באותו הולד. אם ראוי הוא לצאת לעולם, פותח דלתות בטנה — ויוצא. ואם לאו, סוגר דלתותיה — ומתו שניהם וכו', עיין שם. הרי לנו מפורש, שמפתח של חיה היינו של מעוברות.

46. כך היא הגירסא לפנינו. ועיין בב"ח שגרס